

Kirchheimer-Löwenthal

Hier aan de Wilhelminasingel 88-90, in het voormalige Joodse hotel Wilhelmina, woont tijdens de Duitse bezetting op de derde etage aan de straatzijde het dan nog uit vier personen tellende Duits Joodse gezin Kirchheimer-Löwenthal;

Vader **Simon Kirchheimer** is geboren op 23 november 1882 te Hollenbach in de Duitse deelstaat Beieren en moeder **Jeannette (Jenny) Löwenthal** is geboren op 21 april 1884 te Mühringen.¹ Ze hebben zes kinderen; vier zonen en twee dochters: **Arthur, Rita, Julius** en **Bruno**, hebben door tijdige emigratie de Tweede Wereldoorlog overleefd.

Ruth geboren op 27 februari 1918 te Niederstetten en **Josef (Jozef)** geboren op 18 februari 1931 te Würzburg blijven achter bij hun ouders.

In het plaatsje Niederstetten in het District Main-Tauber in de Duitse deelstaat Baden-Württemberg is een kleine Joodse gemeenschap actief. Het plaatsje beschikt over een synagoge, Joodse basisschool en een begraafplaats. Veel Joden werken in bont-, textielwinkels, slagerijen en er is een slijperij voor industriële diamanten. Het gezin Kirchheimer-Löwenthal woont voor hun vlucht uit Duitsland in Niederstetten waar de Joodse mannen in 1933 bij elkaar zijn gedreven en onder de ogen van de plaatselijke politie door SA-leden in elkaar geslagen.

Simon en dochter Ruth besluiten als vele andere Duitse Joden om voor de nazi's het land uit te vluchten. Zij kiezen voor de route naar Amerika naar de andere geëmigreerde kinderen van het gezin. Ze boeken passage en willen met de SS-Veendam van de Holland Amerikalijn op 11 mei 1940 afvaren naar Amerika. Ze worden ingehaald door de Duitse legers die op 10 mei 1940 Nederland binnenvallen. Het schip raakt in het oorlogsgeweld beschadigd en vaart niet meer uit. Simon en Ruth zitten "gevangen".

September 1940 als de Duitsers Engeland willen aanvallen, wordt Rotterdam tot oorlogszone verklaard en Simon en Ruth worden naar Maastricht overgebracht. Alle "Veendamreizigers" (Veendammers) komen naar Maastricht en worden eerst ondergebracht in de synagoge en slapen daar op stro. De Nederlandse autoriteiten willen de groep doorsturen naar Kamp Westerbork. Het in 1933 opgerichte Maastrichtse Joodse hulpcomité en speciaal de voorzitter Isidore de Vries zorgt dat de Veendammers in Limburg blijven en niet ten laste van de plaatselijke overheid komen; De Vries staat borg voor deze groep. Zij worden uiteindelijk ondergebracht in o.a. Roermond, Heerlen, Sittard en Maastricht.²

Op de persoonskaarten van de Maastrichtse Burgerlijke stand komt het gezin eind oktober 1940 gezamenlijk voor met als adres het voormalige Joodse hotel aan de Wilhelminasingel 88.

Vanaf 1 september 1941 mogen Joodse kinderen nog alleen maar onderwijs krijgen in Joodse scholen. De jongste zoon Jozef legt contact met vriendjes uit de buurt van de Joodse school aan de Capucijnengang. Een van hen is de Maastrichtse jongen Paul Lardinois die woont aan de Capucijnenstraat 57. De avond voor de deportatie neemt Jozef afscheid van Paul. Jozef zijn ouders geven uit dankbaarheid aan Paul, Jozef zijn leren schooltas.

Kamp Westerbork

Op maandag 24 augustus 1942 krijgt en tekent Simon Kirchheimer om 08.54 uur zijn oproeping in persoon uitgereikt om zich de volgende dag te melden aan de school in de Professor Pieter Willemsstraat te Maastricht. Dochter Ruth krijgt geen oproeping, maar gaat toch mee met haar ouders en broertje naar Westerbork. Achter haar naam op de totaal lijst staat getypt tussen haakjes 'Vrijwillig'.³

Op woensdag 26 augustus 1942 komt het gezin met de andere gedeporteerde Joden aan in Kamp Westerbork en wordt ondergebracht in Barak 43K.

Het is Jozef die een aantal briefkaarten naar zijn Maastrichtse vriend Paul Lardinois stuurt. Paul op zijn beurt schrijft terug en via zijn ouders worden er ook pakketjes naar Kamp Westerbork gezonden. De kampbewoners mogen maar een keer in de veertien dagen schrijven naar vrienden en/of familie. Uit de briefkaart wisseling blijkt dat Jozef naar de kampschool gaat en het daar naar zijn zin heeft. Deze briefkaart-wisseling staat op de site van het Struikelsteentjes comité.

Deportatie

De dag voor vertrek uit Kamp Westerbork, zondag 1 november 1942 zijn de lijsten klaar van de Joden die de volgende dag op transport naar Auschwitz gaan. De zaalleiders maken de mensen tussen 02.00 en 03.00 uur wakker en ze moeten zich gereedmaken voor transport; zo ook het gezin Kirchheimer.

Op maandag 2 november 1942 vindt het 33e transport plaats vanuit het kamp naar het concentratiekamp Auschwitz; 954 Joden waaronder 185 kinderen gaan op weg naar hun dood. De plaats waar de trein vanaf nu in het kamp vertrekt wordt de "Boulevard des Misères" genoemd. Drie dagen later op 5 november 1942 arriveert de trein in Auschwitz en het gezin Kirchheimer wordt direct na aankomst door de Duitsers vermoord.

Een dichtregel uit 'How to spot one of us' van de kleindochter Janet R. Kirchheimer:

Oma, Opa, Ruth, Jozef, hoor je mijn krijzen,
In elke regel, de adem van elke strofe, het gesis,
En gekreun van elk gedicht.⁴

¹ <https://www.geni.com/people/Jenny-Kirchheimer/6000000009305904828>

² <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn507503>

³ RHCLGAM Gemeentepolitie20108A1739

⁴ <https://www.amazon.com/How-Spot-One-Janet-Kirchheimer/dp/0963332988>